

Iskolai közösségekben, baráti társaságokban, főként fiatalok alkotta csoportokban gyakran keletkeznek olyan helyettesítő nevek, amelyeket a közösség tagjai a hivatalos nevet elkerülve használnak (vö. J. SOLTÉSZ KATALIN, A tulajdonnév funkciója és jelentése. Bp., 1979. 59). Ezek az elnevezések elsősorban az élő nyelvhasználatra jellemzőek, de gyakran az írásbeli névhasználatba is bekerülnek.

A sportvilág is bővelkedik ötletes, játékos asszociációjú nevekben. Így van ez az öttusázók háza táján is. Az 1988. évi egyéni és csapatbajnokság eseményeit figyelve számos becenevet, gúnynevet és ragadványnevet hallottam. Rövid írásomban ezekből szeretnék néhányat bemutatni, s ahol lehetséges, a névadás indítékait is feltárni.

Egy-egy sportoló több eltérő hangulatú helyettesítő nevet is viselhet. Az elnevezések érzelmi-hangulati tartalma főként a névviselő és a névhasználó kapcsolatától, valamint a beszédhelyzettől függ, így nehezen értékelhető. Ezért a bemutatandó nevetek nem érzelmi színezetük szerint differenciálom, hanem aszerint, hogy mit helyettesítenek.

A becenevek a szóbeli érintkezésben említőnévként vagy megszólításként a személynevek hivatalos alakját helyettesítik. Az önálló ragadványnevek a teljes egyéni név helyett használatosak, de megszólításként és említésként is előfordulnak.

A válogatott öttusázók helyettesítő neveit betűrendben közlöm, zárójelben feltüntetve a hivatalos nevet.

BALA (Balaska Zsolt) -- önálló ragadványnév; a családnév rövidülésével keletkezett.

CVIKKER (Madaras Ádám) -- önálló ragadványnév; külső tulajdonságra utal, viselője szemüveget hord.

D.JÓZSI (Demeter József) -- önálló ragadványnév; az íráskép utalás arra, hogy viselője, amikor a válogatottba került, a legfiatalabb volt a csapatban.

GÜNTER (Balaska Zsolt) -- önálló ragadványnév; német eredetű keresztnév. Kern András karmesterversenyt parodizáló, kőművesversenyéről szóló kabarészámának egyik alakjáról.

JANI (Martinek János) -- becenév; törövidüléssel és -i képzővel keletkezett.

JOEL /zsoel/ (Fábián László) -- önálló ragadványnév; keresztnévi eredetű. Viselője még úszóként kapta ezt a nevet.

JÓSKA (Demeter József) -- becenév; törövidüléssel és -ka képzővel alakult.

JÓZSI (Demeter József) -- becenév; törövidüléssel és -i képzővel keletkezett.

KUKAC (Kálnoki Kis Attila) -- önálló ragadványnév; a név ritmusa a kettős családnév alliterációját követi.

LALA (Dobi Lajos) -- becenév; hangcsoportismétléssel, a név elejének nyílt hangcsoportját ismételve keletkezett.

LIPÓT (Madaras Ádám) -- önálló ragadványnév; szellemes utalás Lipótmezőre. A név viselője rendkívül élénk, izgága, folyton nyüzsgő egyén.

MADÁR (Madaras Ádám) -- önálló ragadványnév; a családnév rövidülésével jött létre.

RIZSA (Mizsér Attila) -- önálló ragadványnév; eredeti alakja a családnév rövidülésével keletkezett Mizs volt. Egy sajtóhiba a Mizsért Rizsérre "változtatta", amit a közösség tagjai Rizs alakban kezdtek használni. Ebből a nehezen toldalékolható névből jött létre a könnyebben ragozható Rizsa alakváltozat.

RÖFI (Bárdi Róbert) -- önálló ragadványnév; testi tulajdonságra, kövér alkatra utal.

TÜNDÉR LALA (Dobi Lajos) -- önálló ragadványnév; Szabó Magda azonos című regényének főhőséről.

ZSOLESZ (Balaska Zsolt) -- becenév; a zárt tőhöz kapcsolódó -esz képzővel alakult.

Az öttusaválogatott helyettesítő neveinek összegyűjtésében, eredetük megfejtésében az olimpiai és világbajnok MIZSÉR ATTILA volt segítségemre, akinek közreműködését ezúttal is köszönöm.

LAKATOS ERIKA